

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia: Pyydetty lausunto aiheesta: "INSPIRE-työryhmän loppuraportti (Helsinki 2008)"

Lausunnon linjauksista on keskusteltu yhteisesti Helsingin, Oulun ja Turun yliopistojen maantieteen laitosten sekä Teknillisen korkeakoulun kanssa. Kohdat 1-8 ovat yhteisesti muotoiltuja. Kohdat 9-10 nostavat puolestaan esiin oman laitoksemme kannalta erityisiä huomioita.

1. Yleisesti arvioiden työryhmäraportti on seikkaperäinen ja se huomioi tähänastiset kehityslinjat aiheesta. On tärkeää, että Suomessa yritetään toteuttaa asioita yli direktiivin minimivaatimusten. Raportissa esitettävä "Tehostetun yhteiskäytön toimintamalli" on hedelmällinen näkökulma. On tervetullutta tarjota organisaatioille vaihtoehtoisia tapoja osallistua direktiivin mukaisten tietojen ja palveluiden tuottamiseen kansallisen palvelukokonaisuuden piirissä.
2. Raportti heijastelee työryhmän kokoonpanoa ja on painotuksiltaan hyvin tuottajakeskeinen. Paikkatiedon yhteiskunnallisen merkityksen ja käytön aiheet käsitellään ohuesti ja niiden painoarvo on vähäinen myös ehdotetuissa toimenpiteissä. Paikkatietojen saantia tukevien infrastruktuuriratkaisujen merkitys tulisi nähdä selkeämmin osana yleistä tietoyhteiskuntakehitystä. Lisäksi niiden merkityksmaamme kansainvälistä kilpailukykyä vahvistavassa innovaatioketjussa tulisi tunnistaa.
3. Paikkatietoinfrastruktuurin hyötyanalyysissä ei käsitellä lainkaan tutkimusta eikä koulutusta, mikä sekin alleviivaa raportin hallinnollista näkökulmaa. Tutkimuksen osalta (s. 25) raportti on muutenkin painotuksiltaan erittäin kapea-alainen. Opetus kansalaiskasvatuksesta yliopistoihin ohitetaan muutamalla maininnalla.
4. Paikkatietoaineistojen tekijän- ja käyttöoikeuksiin sekä tietojen muuntamiseen tai muunnettujen tietojen edelleen jakeluun liittyvät kysymykset sivuutetaan, vaikka ne muodostavat tärkeän aiheen käytännön työskentelyssä. Julkisten tietoaineistojen saatavuutta ja käyttöä rajoittavat seikat lähtökohtaisesti heikentävät mahdollisuuksia tuottaa niiden hyödyntämiseen perustuvia ratkaisuja.
5. Paikkatietoaineistojen elinkaaritarkastelu ja eri versioiden arkistointi jää raportissa vaille huomiota, vaikka aiheen merkitys on tunnettu ja se edellyttäisi nimenomaan infrastruktuuriratkaisuja.
6. Raportissa paikkatietoaineistot ja infrastruktuuritarpeet ymmärretään lähinnä digitaalisten kartta-aineistojen valossa, vaikka alan voimakkain kehitys siirtyy enenevästi muiden paikkakytkenän sisältävien tietojen käyttöön. Ruotsalainen tulkinta "paikkaan sidottu tieto" olisi ollut hedelmällisempi lähtökohta myös Suomessa. Laaja-alainen katsanto liittäisi paikkatietokysymykset lähemmäksi muita PSI-kysymyksiä ja niihin liittyviä hallinnollisia ratkaisuja.
7. Tukipalveluiden organisoinnista esitetään vaihtoehtoisia malleja, joista lopulta päädytään yhden organisaation (MML) vastuuttamiseen yhden ministeriön (MMM)

ohjauksessa. Vaikka esitetty ratkaisu on käytännöllisyydessään perusteltu, sisältyy siihen myös ongelmia:

- Paikkatietoalan infrastruktuuria tarvitaan yhteiskunnassa laajalti ja hyvin monilla eri aloilla, paljon yli perinteisen kartanvalmistuksen ja pohjakarttojen tarpeen. Vaikka vastuuorganisaatio keskittyisikin paikkatietojen käytettävyyden ja yhteiskäytön sekä niitä tukevien palveluiden kehittämiseen, yhteen ministeriöön ja sen alaiseen laitokseen nojaava ratkaisu voi johtaa paikkatietoalan tarpeettoman suppeaan ja erilliseen käsittelyyn (vrt. yllä kohdat 2 ja 6). Raportin perusteella malli ei myöskään tunnu hyödyntävän valtionhallinnon yleistä tiedonhallintakehitystä, jolloin riskinä on erillisen teknisen järjestelmän rakentaminen vain paikkatietoalalle.
 - Maanmittauslaitos on yksi keskeinen suomalainen peruspaikkatiedon tuottaja. Mikäli sille annetaan rooli kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin vastuuorganisaationa, on välttämätöntä varmistaa kilpailevien aineistontuottajien tasapuolinen kohtelu palvelukonseptissa.
8. Toimivampi malli perustuisi mielestämme organisaatiovastuun hajauttamiseen, vaikka käytännön koordinaatiotyö keskittyisikin Maanmittauslaitokselle.
- Raportissa kuvattavan yhteistyöelimen (MMM:n yhteydessä toimiva neuvottelukunta) ja sitä tukevan teknisen asiantuntijaryhmän toimivalta olisi tällöin laajempi kuin mitä raportti nyt esittää.
 - Valtion konserniohjauksen rooli olisi nyt esitettyä suurempi, ja myös palveluiden rahoitus voitaisiin koostaa eri ministeriöiden toimesta ja tarvittaessa paikkatietoalanratkaisut voitaisiin kytkeä osaksi yleistä julkisten tietoaaineistojen käyttö- ja jakelupolitiikkaa.
 - Edelliseen liittyen esimerkiksi OPM hallinnonala voisi vastata paikkatietoalan kansallisen portaalin sisällöistä yleissivistävän koulutuksen tarpeista aina korkeimman opetuksen tasolle saakka. OPM:n kautta CSC:n toteutettaviksi soveltuisivat myös monet paikkatietojen arkistointi- ja myös jakelupalvelut.
9. Listaus kansallisista direktiivin soveltamisalaan kuuluvista aineistoista osoittaa, että luonnonympäristön paikkatiedot ovat jatkossakin helpommin saatavilla kuin ihmistoiminnan aineistot. Jälkimmäisten osalta direktiivin soveltamisalue on tulkittu tutkimuksen näkökulmasta liian kapeasti, mikä näyttää estävän ihmistoimintaa koskevan tehokkaan paikkatietotutkimuksen.
10. Paikkatiedon tutkimuksellinen ja opetuksellinen merkitys punnitaan raportissa vajavaisesti ja sen rooli on vaatimaton myös ehdotetuissa toimissa. Paikkatiedon roolia erityisesti tutkimuksellisen kilpailukyvyn kannalta olisi syytä pohtia huomattavasti syvemmin. Lisäksi paikkatiedon saatavuuden merkitystä osana kansallista tutkimusinfrastruktuuria ja sen kehittämistä tulisi tarkemmin jäsentää, etenkin OPM:n rooli tutkimuksessa olisi hyvä avata syvemmin.

Oulussa 26 maaliskuuta 2008

Jarmo Rusanen
Geoinformatiikan professori

Maantieteen laitos
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

Miska Luoto
Luonnonmaantieteen professori